

Sygnatura akt IX C 671/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

W., dnia 21-03-2014 r.

**Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu IX Wydział Cywilny
w składzie:**

Przewodniczący: SSR Tomasz Zawisłak

Protokolant: Agnieszka Baca-Domin

po rozpoznaniu w dniu 21-03-2014 r. we W.

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. D.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu we W.**

o zapłatę

- I. zasądza od strony pozwanej Skarbu Państwa Aresztu Śledczego we W. na rzecz powoda S. D. kwotę 3.000 zł (trzy tysiące złotych);
- II. oddala dalej idące powództwo;
- III. zasądza od Skarbu Państwa Sądu Rejonowego dla Wrocławia Śródmieścia na rzecz adw. W. J. kwotę 147,60 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu (w tym podatek VAT);
- IV. odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu na rzecz strony pozwanej.

Sygn. akt IX C 671/12

UZASADNIENIE

Powód S. D. wniósł o zasądzenie od strony pozwanej Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego we W. kwoty 75.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych podczas odbywania kary pozbawienia wolności w latach od 21.03.2009r. do 22.04.2009r. oraz od 08.09.2010r. Powód podniósł, że w celach w których odbywał i odbywa karę powierzchnia przypadająca na osobę jest mniejsza niż 3 m², co naruszało jego prawa konstytucyjne do odbywania kary w godnych warunkach. Powód podał że przeludnienie rodziło u niego obawę zarażenia się wirusami HIV i HCV, naruszało jego prawa do prywatności, intymności i sprzyjało nękanii przez współosadzonych. Wskazał też, że w celach nie ma wydzielonych kątek sanitarnych, brak jest wentylacji, co naraża powoda na konieczność załatwiania potrzeb fizjologicznych i higienicznych bez odosobnienia. Powyższe zdaniem powoda rzutuje negatywnie na jego stan zdrowia psychicznego i fizycznego, narastanie stresu i agresji. Podnosił też, że cele są zagrzybione, panuje w nich wilgoć, temperatura w celach w zimie spadała poniżej dopuszczalnej normy.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda kosztów procesu. Wskazała, że z danych ewidencyjnych wynika, że powód odbywa od dnia 08.09.2010r. kilka kar pozbawienia wolności. W Areszcie Śledczym we W. przebywał od 08.09.2010r. do 02.02.2011r. oraz od 02.03.2011r. do 28.04.2011r., kiedy to został przewieziony do ZK w W.. Strona pozwana zaprzeczyła, aby powód w tym czasie doznał jakiegokolwiek szkody czy

krzywdy, aby był niewłaściwie traktowany oraz aby przebywał w celach przeludnionych. Brak jest podstaw do uznania zdaniem strony pozwanej, że doszło do naruszenia jakichkolwiek dóbr osobistych powoda, czy też by był traktowany gorzej od innych więźniów.

Na rozprawie w dniu 21.02.2013r. pełnomocnik strony pozwanej wskazał, że w okresie pobytu powoda w Areszcie Śledczym we W.problem przeludnienia w celach mieszkalnych w ogóle nie występował. Małe cele mają powierzchnię pomiędzy 8,36 a 8,62 m² nie wliczając powierzchni kącika sanitarnego. Kąciki sanitarne są usytuowane po lewej stronie w rogu, od reszty celi odgródzone są murowana ścianką lub wykonana z płyty pilśniowej. W przypadku ścianki murowanej kącik zamykany jest drzwiami, w przypadku ścianki z płyty jest zasłona materiałowa. Strona pozwana wskazała nadto, że w Areszcie sukcesywnie kąciki sanitarne są przebudowywane. Powód przebywał w celach dwuosobowych. Strona pozwana zaprzeczyła też jakoby cele były zagrzybione czy zawilgocone. Wskazała, że w okresie od 22.03.2009r. do 05.05.2009r. powód przebywał jako tymczasowo aresztowany na oddziale (...)w celi (...), gdzie tylko przez jeden dzień były osadzone 3 osoby w celi o powierzchni 8,32 m². W roku 2009 przebywał też na oddziale (...)w celach (...)i (...) z R. S.oraz P. P..

W dniu 17.04.2013r. powód sprecyzował, że roszczenia wskazane w pozwie obejmują okres od września 2010r. do lutego 2011r., kiedy to przebywał w celach nr(...),(...),(...).

Pełnomocnik strony pozwanej podniósł zarzut przedawnienia roszczeń dotyczących pobytu powoda w areszcie w okresie od 08.03.2009 r. do 05.05.2009 r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

S. D. przebywał w Areszcie Śledczym we W. w celach dwuosobowych w okresie:

- od 22.03.2009do 05.05.2009r.

- 08.09.2010r. do 02.02.2011r.

- 02.03.2011r. do 28.04.2011r.

W okresie od 22.03.2009r. do 05.05.2009r. powód przebywał jako tymczasowo aresztowany na oddziale (...)a w celi (...), gdzie przez jeden dzień osadzone były 3 osoby. Cella(...) ma powierzchnie 8,32 m².

W 2009r. osadzony był z R. S.w celi nr (...)lub P. P.w celi nr (...).

Dowód: przesłuchanie zastępcy dyrektora AŚ we W. A. S. w charakterze przedstawiciela strony pozwanej k. 149

Na przełomie 2009/2010r. powód przebywał przez kilka miesięcy w celi nr (...). Kącik sanitarny w tej celi nie był murowany, oddzielony od reszty celi prześcieradłem. Z kącika wydobywał się fetor.

Dowód: zeznania świadka K. S. k. 109

przesłuchanie powoda k. 101

Od grudnia 2009 r. w Areszcie Śledczym we W. nie występował problem przeludnienia w celach mieszkalnych.

W okresie pobytu powoda w Areszcie nie zgłaszał on zagrzybienia czy nadmiernej wilgotności w celach. Powód nie skarżył się na naruszanie jego dóbr osobistych, czy warunki bytowe w celach, na obawy zarażenia się chorobą zakaźną. Powód nie zgłaszał skarg do Sądu penitencjarnego. Cele wizytowane są raz dziennie, osadzeni mogą się też zapisywać na rozmowy do wychowawcy.

Na oddziale (...)cela nr (...) przerobiona została z byłej świetlicy, przebywa tam 9 osób, jest zachowana norma powierzchni na jedną osobę.

Do powierzchni celi nie wlicza się powierzchni kącika sanitarnego, wlicza się natomiast powierzchnię zajmowaną przez sprzęt.

Dowód: zeznania świadka M. W. k. 75

przesłuchanie zastępcy dyrektora AS we W. A. S. w charakterze przedstawiciela strony pozwanej k. 149

Cele (...)i (...) były dwuosobowe.

Kąciki sanitarne w tych celach były oddzielone płytą pilśniową i zasłonięte kotarą.

Dowód: zeznania świadka M. W. k. 75

przesłuchanie powoda k. 101

Osób zarażonych chorobami zakaźnymi nie izoluje się w Areszcie Śledczym od innych osadzonych. Nie informuje się pracowników Aresztu o tym kto jest zarażony, gdyż stanowi to tajemnicę lekarską.

Dowód: zeznania świadka W. G. k. 145 (nagranie)

Sąd zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Powód w dostatecznie wyraźny sposób wskazał podstawę faktyczną roszczenia o zadośćuczynienie: naruszenie jego dóbr osobistych w postaci godności oraz prawa do prywatności, a szczególnie intymności. Powód wskazał na naruszenie prawa do humanitarnego traktowania poprzez osadzenie w przeludnionej celi, co spowodowało u niego cierpienie fizyczne i psychiczne. Istotnym elementem twierdzeń powoda było niezapewnienie właściwego oddzielenia urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia przeznaczonej do spania, odpoczynku i spożywania posiłków. Należy podkreślić, iż Sąd nie był związany określoną przez powoda postawą prawną.

Obowiązkiem Sądu było rozpoznanie żądań powoda w oparciu o właściwą podstawę prawną, którą stanowią art. 417 k.c., art. 24 kc i art. 448 k.c. oraz właściwe przepisy prawa międzynarodowego.

Wynikająca z art. 417 k.c. oraz z art. 77 Konstytucji RP odpowiedzialność Skarbu Państwa jest odpowiedzialnością za samo naruszenie prawa przy wykonywaniu władzy publicznej, jest oderwana od zawinienia. Delikt ten obejmuje zaniechania ze strony organu państwowego lub samorządowego, jeżeli ciążył na nim obowiązek działania wyznaczony przez obowiązujące przepisy prawa. Również przepisy art. 24 k.c. i 448 k.c. stanowiące podstawę roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych, nie wymagają dla obciążenia sprawcy tego naruszenia wykazania po jego stronie winy oraz przewiduje domniemanie bezprawności jego działania (zob. uchwała SN z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11; G. Bieniek [w:] Komentarz do kodeksu cywilnego, Księga trzecia. Zobowiązania, t. 1, Warszawa 2005, s. 431, Z. Strus [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, tom II, art. 353-1088. Praktyczny komentarz z orzecnictwem, Warszawa 2005, s. 187; P. Granecki, Odpowiedzialność sprawcy szkody niemajątkowej na podstawie art. 448 kc, SP 2002, nr 2,, s. 94 i n.; A. Śmieja, Z problematyki odpowiedzialności uregulowanej w art. 448 k.c. [w:] Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara, pod red. M. Pyziak-Szafnickiej, Kraków 2004, s. 297 i n.).

Podkreślił to również Europejski Trybunał Praw Człowieka w orzeczeniach wydanych na gruncie art. 3 Konwencji Europejskiej Praw Człowieka wskazując, że to na Państwie spoczywa ciężar wykazania, że doznane przez osadzonego w zakładzie karnym cierpienia i urazy nie zostały spowodowane postępowaniem władz (zob. wyrok ETPCz z dnia 4 grudnia 1995 r. w sprawie nr 42/1994/289/591 oraz decyzja ETPCz z dnia 13 listopada 2003 r. w sprawie Olszewski przeciwko Polsce).

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 28 lutego 2007 r. (V CSK 431/06) zgodnie z art. 30 Konstytucji RP przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim wszędzie tam, gdzie Państwo działa w ramach imperium realizując swoje zadania represyjne, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka represji.

Wymóg zapewnienia przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymogów nowożytnego państwa prawa, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Stanowi o tym wprost art. 10 ust.1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167 i 169) głoszący, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Także art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 r., ratyfikowanej przez Polskę w 1993 r. (Dz. U z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) stanowiący, że nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu, wprowadza obowiązek władzy publicznej zapewnienia osobom osadzonym w zakładach karnych godziwych i humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nienaruszających godności ludzkiej. Łączy się z tym wynikający z art. 8 ust.1 Konwencji nakaz poszanowania życia prywatnego obywateli i ich prawa do intymności, co w odniesieniu do osób osadzonych w zakładach karnych oznacza obowiązek zapewnienia takich warunków bytowych i sanitarnych, w których godność ludzka i prawo do intymności nie doznają istotnego uszczerbku.

Odpowiednikami powyższych norm prawa międzynarodowego są art. 40, 41 ust. 4 i 47 Konstytucji RP wprowadzające wyżej wskazane zasady na grunt prawa polskiego.

Europejski Trybunał Praw Człowieka rozpoznając sprawy dotyczące warunków odbywania kary pozbawienia wolności uznał za obowiązek Państwa dokonywanie systematycznej kontroli decyzji podejmowanych w zakładach karnych w celu zapewnienia odpowiednich warunków życia więźniów, z uwzględnieniem normalnych i uzasadnionych wymagań związanych z pozbawieniem wolności (zob. wyrok ETPCz z dnia 5 grudnia 1979 r., skarga 8224/78; wyrok ETPCz z dnia 12 stycznia 1995 r., skarga 21915/93; por. wyrok ETPCz z dnia 9 marca 2006 r., skarga nr 73786/01, wyrok ETPCz z dnia 19 kwietnia 2001 r., skarga nr 28524/95). Natomiast w orzeczeniu z dnia 6 marca 2001r. (skarga nr 40907/98) Trybunał uznał, że sam fakt przetrzymywania więźnia w przeludnionej celi, w niewłaściwych warunkach sanitarnych, z niewystarczającą ilością łóżek, brakiem odpowiednich ćwiczeń fizycznych stanowi poniżające traktowanie, rodzące obowiązek wypłaty odszkodowania.

Takich warunków nie można uznać za uzasadnione i normalny element kary pozbawienia wolności, co wynika także z art. 110 § 2 k.k.w., w którym polski ustawodawca, dostosowując przepisy dotyczące wykonania kary pozbawienia wolności do wyżej wskazanych norm prawa europejskiego, zawarł wymogi dotyczące warunków bytowych w celach mieszkalnych. Wskazano tam m.in., iż cele muszą być wyposażone w odpowiedni sprzęt zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania i odpowiednie warunki higieny.

Zgodnie z art. 4 § 1 kkw kary, środki karne, zabezpieczające i zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Zakazuje się stosowania tortur lub nieludzkiego albo poniżającego traktowania i karania skazanego. Paragraf 2 tego artykułu stanowi, że skazany zachowuje prawa i wolności obywatelskie. Ich ograniczenie może wynikać jedynie z ustawy oraz z wydanego na jej podstawie prawomocnego orzeczenia.

Postępowanie poniżające, to takie, którego celem jest zastraszenie ofiary i wzbudzenie u niej poczucia niższości (zob. A. Rzepliński, Wolność od tortur. Standard międzynarodowy i standard polski [w:] Zapobieganie torturom w instytucjach izolacyjnych Europy Centralnej i Wschodniej. Wybrane Zagadnienia. Raport z działalności Programu - Grupa Polska, pod redakcją A. Rzeplińskiego i K. Wilamowskiego, Warszawa 2006, s. 17)

W doktrynie wskazano, iż nie każde cierpienie wywołane działaniem organów ścigania czy wymiaru sprawiedliwości jest torturą. Pojęcie tortur „nie obejmuje bólu lub cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo”. Ból i cierpienie wynikające z sankcji nie mogą jednak przekraczać, tego co nieuniknione. Poważne przeludnienie i prymitywne warunki sanitarne aresztu policyjnego, aresztu śledczego lub każdego innego pomieszczenia, w których izolowane są osoby wbrew własnej woli stanowią niewątpliwie przekroczenie tej bariery. Dodatkowo należy brać pod uwagę ponizające oddziaływanie takich warunków w stosunku do osób, które nie zostały jeszcze skazane prawomocnym wyrokiem, a zatem które obejmuje ochrona płynąca z zasady domniemania niewinności w postępowaniu karnym (zob. A. Rzepliński, jw., s. 18; wyrok ETPCz z 15 lipca 2002 r., skarga nr 47095/99; wyroku ETPCz z 15 lutego 2002 r., skarga nr 25196/94; E. Bieńkowska, A. Krempleski, Zakaz tortur w prawie międzynarodowym [w:] Prawa człowieka a policja. Problemy teorii i praktyki, red. A. Rzepliński, Legionowo 1994, s. 209-250; B. Gronowska, Wolność od tortur [w:] Prawa człowieka i ich ochrona. Toruń 2005, s. 251).

Europejski Trybunał Praw Człowieka w uzasadnieniach wyroków z dnia 22 października 2009 r. w sprawach Orchowski przeciwko Polsce (skarga nr 17885/04) oraz Sikorski przeciwko Polsce (skarga nr 17599/05) podkreślił, że artykuł 3 Konwencji dotyczy jednej z najbardziej podstawowych wartości społeczeństwa demokratycznego. Niezależnie od okoliczności i zachowania ofiary zakazuje on jednoznacznie tortur, ponizającego oraz nieludzkiego traktowania i karania.

W uzasadnieniu wyroku w sprawie nr 17885/04 Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreślił, że problemy finansowe państwa nie mogą uzasadniać istnienia takich warunków w więzieniach, które stanowią zanegowanie zakazu płynącego z art. 3 Konwencji (zob. m.in. wyrok ETPCz z 29 kwietnia 2003 r. w sprawie 39483/98). Jest bowiem obowiązkiem Państwa stworzenie takich warunków w więzieniach, które zapewnią poszanowanie godności osób skazanych, pomimo trudności finansowych państwa. W przypadku, kiedy państwo nie jest w stanie spełnić tego obowiązku i zapewnić warunków pozostających w zgodzie z art. 3, powinno ono złagodzić surową politykę karną i zmniejszyć liczbę osób osadzonych lub zastosować wobec nich inne środki karne. Trybunał wskazał, iż składanie powództw cywilnych przeciwko Skarbowi Państwa nie jest środkiem do rozwiązania problemu przeludnienia w więzieniach.

Zdaniem Trybunału oceniając, czy traktowanie powinno zostać uznane za ponizające, należy wziąć pod uwagę kilka czynników: czy osiągnęło ono pewien stopień dolegliwości, czy jego celem było poniżenie i upokorzenie ofiary oraz czy jego skutki naruszyły jej godność. Badając pierwszą z powyższych przesłanek - minimalny poziom dolegliwości traktowania - należy rozpatrzyć wszystkie okoliczności sprawy, takie jak: czas jego trwania, fizyczne i psychiczne konsekwencje, a także, w niektórych przypadkach, wiek, płeć i stan zdrowia ofiary. Kolejnym czynnikiem, który jest istotny z punktu widzenia oceny traktowania jest jego cel. Jednak nawet w przypadku braku stwierdzenia skonkretyzowanego celu niewłaściwego traktowania nie wyklucza się możliwości naruszenia artykułu 3 Konwencji. Ostatnią przesłanką jest naruszenie godności ofiary, którą, zdaniem Trybunału, należy badać w kontekście negatywnego wpływu na jej osobowość (zob. uzasadnienia ww. wyroków 22 października 2009 r.)

Ważnym czynnikiem, na podstawie którego rozpatrywana jest sprawa, jest w szczególności czas, przez jaki osadzony był umieszczony w warunkach, które jego zdaniem doprowadziły do nieludzkiego i ponizającego traktowania, a tym samym naruszyły jego dobra osobiste.

W uzasadnieniach wyroków z dnia 22 października 2009 r. Trybunał podkreślił, iż sam fakt występowania zjawiska skrajnego braku przestrzeni w celi mieszkalnej jest przesłanką do stwierdzenia ponizającego traktowania osadzonego. Zgodnie z linią orzeczniczą Trybunału za taką sytuację uznawano przypadki, w których osadzony przebywał w celi mieszkalnej, której powierzchnia, przypadająca na jednego więźnia była mniejsza niż 3 m². (por. uchwała SN z dnia 18.10.2011 r., III CZP 25/11)

Natomiast w sprawach, w których brak przestrzeni nie był tak rażący, Trybunał brał pod uwagę inne czynniki, wpływające na warunki osadzenia, takie jak: odpowiednie warunki higieny, dostęp do naturalnego światła, właściwa wentylacja, możliwość skorzystania z toalety w warunkach zapewniających poszanowanie prywatności.

Podkreślić należy, że minimalna powierzchnia mieszkalna przewidziana w art. 110 k.k.w. należy do najniższych w systemach penitencjarnych państw europejskich. I tak przykładowo wynosi ona: w Austrii - 6 m², w Belgii - 9 m², w Bośni i Hercegowinie - 4 m², na Cyprze - 9,5 m², w Czechach - 3,5 m², w Danii - 6-7 m², w Finlandii - 7 m², w Grecji - 10 m², w Hiszpanii - 6 m², w Holandii - 10 m², w Irlandii - 6-10 m², w Islandii - 6-10 m², w Niemczech - 7 m², w Norwegii - 6-10 m², w Portugalii - 7 m², w Turcji - 8-9 m², we Włoszech - 9 m², w Rumunii - 6 m², w Chorwacji - 8 m², w Bułgarii - 6 m² (takie dane przytoczył Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 maja 2008 r., SK 25/07, Lex nr 380071). Należy również mieć na uwadze, że mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r., SK 25/07, Lex nr 380071 jako niezgodny z art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej utracił moc art. 248 § 1 k.k.w. zezwalający na tymczasowe odstępianie od normy wyrażonej art. 110 k.k.w.

Zdaniem Sądu w celach, w których powód przebywał w Areszcie Śledczym we W. nie zapewniono powodowi możliwości korzystania z właściwie oddzielonego od pozostałej części celi węzła sanitarnego. Biorąc pod uwagę współczesne standardy sanitarne oraz cywilizacyjne nie sposób uznać opisanej konstrukcji za wystarczającą. Wejście do kąpeków sanitarnych było przesłonięte zasłonką z materiału. Trudno w takiej sytuacji mówić o całkowitej izolacji wzrokowej osób korzystających z toalety od reszty osadzonych, nie wspominając już o pozostałych elementach związanych chociażby z załatwianiem potrzeb fizjologicznych oraz nieskrępowane wykonywanie czynności higienicznych.

W doktrynie wskazuje się, iż brak ustawowej definicji sfery prywatności. Można wskazać, iż jest to pewien obszar wolności od ingerencji innych osób (zob. M. Wałachowska, op. cit., s. 159 i wskazana tam literatura). Art. 47 Konstytucji stanowi, iż każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego (...) oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Wskazuje się na trzy sfery prawa do prywatności: sferę intymności (bezwzględnie chronioną), sferę prywatności (dostępną na co dzień innym ludziom, co wynika z jej istoty) oraz sferę powszechnej dostępności (okoliczności dotyczące innych ludzi). Orzecznictwo wskazuje, iż bardzo trudno jest wytyczyć granice między poszczególnymi sferami (zob. A. Kopff, Koncepcje prawa do prywatności i intymności życia osobistego, „Studia Cywilistyczne” 1072, t. XX, s. 34; P. Sut, Czy sfera intymności jest dobrem osobistym chronionym w prawie polskim, „Palestra” 1995, nr 7-8, s. 53).

Opisana sytuacja naruszała prawo do intymności osób osadzonych w tych celach, a pośrednio prawo do poszanowania ich godności jako istot ludzkich. Nie można nikogo zmuszać do wykonywania tak osobistych czynności niejako „na oczach” innych osób, tylko za iluzoryczną zasłonką. Powód został do tego przymuszony. W doktrynie wskazuje się, iż przy ocenie czy do naruszenia dobra osobistego doszło, obok subiektywnych odczuć żądającego ochrony, zdecydowanie większe znaczenie ma reakcja, jaką to naruszenie wywołuje w społeczeństwie (zob. S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2003, s. 98; M. Pazdan [w:] System prawa prywatnego, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna, pod red. M. Safjana, Warszawa 2007, s. 1118; M. Wałachowska, Zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, Toruń 2007, s. 146). Niewątpliwie pojęcie dobra osobistego należy odnosić do określonego poziomu rozwoju technicznego i cywilizacyjnego, przyjętych w społeczeństwie zasad moralnych i prawnych, istniejące rodzaju stosunków społecznych, gospodarczych, czy nawet politycznych. Pojęcie naruszenia określonego dobra osobistego jest również pojęciem dynamicznym w czasie i dotyczącym konkretnych środowisk (zob. uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z dnia 16 lipca 1993 r., I PZP 28/93, OSN1994/1/17). Nie jest jednak uzasadnione konstruowanie kryterium oceny wyłącznie w oparciu o warunki i normy obowiązujące w tak specyficznej grupie jak osoby pozbawione wolności. Błędem byłoby ograniczanie ww. środowiska do zespołu osób zgromadzonych w danej celi. Przy „odpowiednim” doborze osób mogłoby to doprowadzić bowiem do wniosku, iż dane osoby nie są zdolne do negatywnego przeżywania naruszenia danego dobra osobistego. W doktrynie zauważono, że idąc tym tropem pozbawiono by ochrony także osoby, które ze względu na wiek czy stan psychiczny nie są w stanie odczuć naruszenia, a to byłoby niewłaściwe (zob. M. Wałachowska, op. cit., 147).

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy trzeba wskazać, iż dla przeciętnego członka społeczeństwa polskiego konieczność załatwiania potrzeb fizjologicznych oraz wykonywania czynności higieny osobistej w opisanych warunkach stanowiłaby okoliczność odbieraną jako niezmiernie przykłą, naruszającą godność osobistą, prawo do prywatności, a nawet upokarzającą. Podobnie należałoby oceniać konieczność przebywania w jednej celi z osobami korzystającymi z kąpielarni sanitarnego w takich warunkach. Dotyczy to w szczególności konieczności spożywania posiłków w celach, braku możliwości ograniczenia rozprzestrzeniania się zapachów.

Nie zmienia tej oceny to, iż osoba osadzona musi się liczyć z ograniczeniami i dolegliwościami. Gradacja tych naruszeń przybrała bowiem taką formę, iż nie mogły być one uznane za normalne, konieczne następstwo pozbawienia wolności. Nie zmienia jej również fakt, że powoda w tym zakresie traktowano na równi z innymi osadzonymi. Tym bardziej świadczy to o naruszeniu podstawowych standardów państwa prawa.

Odnosząc się do twierdzeń powoda o przeludnieniu w celach, w których przebywał, wskazać należy, że okoliczność ta została nie została przez niego wykazana. Strona pozwana wskazała, że w okresie przebywania powoda w Areszcie Śledczym oraz w okresie objętym żądaniem pozwu, które powód sprecyzował ostatecznie podczas przesłuchania, tj. 08.09.2010 do 02.02.2011r. oraz od 02.03.2011r. do 28.04.2011r. powód przebywał w celach dwuosobowych o metrażu powyżej 8 m², a więc nie w warunkach przeludnienia w rozumieniu wskazanych wyżej przepisów. Problem przeludnienia, na co wskazywała strona pozwana i co wiadomo też Sądowi z urzędu, wbrew twierdzeniom powoda oraz świadka K. S. po grudniu 2008r. w tej jednostce został wyeliminowany. Jedyne epizody osadzenia powoda w warunkach przeludnienia miały miejsce w okresie od 22.03.2009r. do 05.05.2009r., kiedy powód przebywał jako tymczasowo aresztowany na oddziale II a w celi 26 o powierzchni 8,32 m², gdzie przez jeden dzień osadzone były 3 osoby. Okres ten nie był jednak ostatecznie objęty żądaniem pozwu. Tym samym do naruszenia normy powierzchniowej (3 m² na osobę) nie doszło w okresie wskazywanym przez powoda. Kwestii tej nie brał Sąd tym samym pod uwagę przy ustalaniu należnego powodowi zadośćuczynienia.

W ocenie Sądu brak podstaw do odliczania, przy ustalaniu powierzchni użytkowej cel mieszkalnych, powierzchni zajmowanej przez sprzęty znajdujące się w celach takie jak stół, łóżka, taborety. Brak odrębnych przepisów, które by to regulowały. W tym zakresie należy kierować się takimi samymi regułami, które obowiązują przy ustalaniu powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych (zob. ustawa o własności lokali).

Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie potwierdza, że powód zgłaszał jakiegokolwiek skargi na warunki w celi. Powód nie wykazał, iż w celach panowało zagrzybnienie, wilgoć, że były niesprawne sprzęty. Brudne ściany, zaduch spowodowany brakiem należytego wietrzenia oraz praniem i suszeniem ubrań w celi, czy też znaczny stopień wyeksploatowania sprzętów nie uzasadniają same w sobie zarzutu rażącego naruszenia standardów odbywania kary i przyznania z tego tytułu zadośćuczynienia.

Zadośćuczynienie ma przede wszystkim funkcję kompensacyjną. Powinno stanowić pewną satysfakcję dla powoda. Nie może stanowić kwoty symbolicznej, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość zwłaszcza dla poszkodowanego (por. M. Wałachowska, op. cit., 192-193). Ustalając wysokość zadośćuczynienia, Sąd wziął pod uwagę stopień naruszeń dóbr osobistych powoda, ich charakter (stopień doznanych przez powoda cierpień psychicznych), warunki w jakich do tego doszło, czas ich trwania (ok. 6 miesięcy), skutki dla powoda. Nie można było w szczególności pominąć okoliczności, iż do naruszenia doszło w trakcie legalnego pozbawienia wolności powoda.

O odsetkach orzeczono zgodnie z żądaniem powoda na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

Biorąc pod uwagę powyższe orzeczono jak punkcie I sentencji wyroku.

W pozostałym zakresie powództwo należało oddalić (punkt II sentencji wyroku).

Za całkowitym oddaleniem powództwa nie mógł przemawiać natomiast fakt, iż obiekty w których przebywał powód zostały wybudowane w czasach, w których obowiązywały całkowicie inne standardy socjalno – sanitarne dla więźniów. Podobnie okoliczność, iż dostosowanie takich budynków do standardu sanitarnego, w którym w każdej celi będzie

oddzielny, pełnie wentylowany węzeł sanitarny, musi być rozłożone w czasie (zob. uzasadnienie wyroku SA we Wrocławiu z dnia z dnia 6 grudnia 2007 r., sygn. akt I ACa 499/07). Strona pozwana problem ten dostrzega i stara się systematycznie go niwelować przeprowadzając remonty wprowadzające odizolowane kąpiki sanitarne.

Państwo nie może uchylać się od realizacji swoich zadań określonych w prawie krajowym i zobowiązań wynikających z aktów prawa międzynarodowego. Dotyczy to nie tylko izolacji osób skazanych i tymczasowo aresztowanych, ale także oświaty, służby zdrowia, obrony narodowej czy w końcu wymiaru sprawiedliwości. To, że m.in. z powodu braku środków finansowych Państwo nie zapewnia chorym godziwych warunków leczenia, w szczególności w zakresie warunków sanitarnych i ochrony prawa do prywatności, intymności, nie ekskulpuje tegoż Państwa w zakresie zapewnienia osobom pozbawionym wolności warunków zgodnych z prawem wewnętrznym i międzynarodowym. Samo stworzenie systemu wewnętrznych skarg administracyjnych, postulowanego zresztą przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, niczego nie zmieni, jeśli nie zostaną wprowadzone rozwiązania powiązane z większymi nakładami na więziennictwo.

W punkcie III. sentencji wyroku orzeczono na mocy § 19 i 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1348 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dacie wytoczenia powództwa. Brak było podstaw uzasadnionych zwiększonym nakładem pełnomocnika do przyznania mu wielokrotności stawki podstawowej.

W punkcie IV sentencji wyroku celem zapewnienia realnej korzyści z przyznanego zadośćuczynienia Sąd odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu na rzecz strony pozwanej na podstawie art. 102 k.p.c.